

УДК 255:29.1

МОТИВАЦІЯ СТУДЕНТІВ ДО САМОСТІЙНОГО ВИВЧЕННЯ ІНОЗЕМНИХ МОВ

С. М. Сошенко, Б. С. Коломієць

Кременчуцький національний університет імені Михайла Остроградського
вул. Першотравнева, 20, м. Кременчук, 39600, Україна.

Е-mail: Kolombogd@mail.ru

Розглянуто актуальні питання мотивації студентів до самостійного оволодіння іноземними мовами як чинника формування конкурентноздатного фахівця. Зазначено причини низької самоосвітньої пізнавальної діяльності і самоосвіти студентів. Визначено теоретичний та практичний напрямки самостійної роботи студентів щодо оволодіння іноземною мовою.

Ключові слова: іноземні мови, новітні технології, внутрішня мотивація, самоосвіта.

МОТИВАЦИЯ СТУДЕНТОВ К САМОСТОЯТЕЛЬНОМУ ИЗУЧЕНИЮ ИНОСТРАННЫХ ЯЗЫКОВ

С. М. Сошенко, Б. С. Коломиец

Кременчугский национальный университет имени Михаила Остроградского
ул. Первомайская 20, г. Кременчуг, 39600, Украина.

Е-mail: Kolombogd@mail.ru

Рассмотрены возможности использования современных технологий мотивации студентов к самостоятельному овладению иностранными языками как фактора формирования конкурентоспособного специалиста. Обозначены причины низкого уровня самостоятельной познавательной деятельности и самообразования студентов. Определены теоретические и практические направления самостоятельной работы студентов в процессе овладения иностранным языком.

Ключевые слова: иностранные языки, современные технологии, внутренняя мотивация, самообразование.

АКТУАЛЬНІСТЬ РОБОТИ. Одним із пріоритетних завдань освіти в сучасних умовах є вдосконалення професійної підготовки фахівця, який повинен мати високу мотивацію й пізнавальну активність як у процесі здобуття освіти, так і в трудовій діяльності.

Сучасні умови життя, постійне зростання обсягу інформації вимагають безперервної самоосвітньої діяльності, тому студент повинен уміти здобувати знання впродовж професійної підготовки у вищому навчальному закладі, тобто здійснювати самоосвітню діяльність. Лише сформована мотивація до здобуття освіти спонукає студента до освітньої та самоосвітньої діяльності, оволодіння іноземними мовами.

Метою роботи є виявлення можливостей використання сучасних технологій мотивації студентів до самостійного оволодіння іноземними мовами.

МАТЕРІАЛ І РЕЗУЛЬТАТИ ДОСЛІДЖЕНЬ. На сучасному етапі життя, за умов постійних соціально-економічних і політичних криз, вища освіта відіграє особливу роль у житті кожної людини: вона не тільки виконує основну фу-

нкцію – формування професіонала, а й для більшості молоді стає обов'язковим етапом у житті. Проте зміни, які відбуваються в усіх життєвих сферах, зумовлюють потребу перетворення, оновлення як системи вищої освіти, так і підготовки майбутніх високопрофесійних фахівців.

Проблемою мотивації до самоосвіти займаються багато вчених і дослідників. У кожного з них складалося своє бачення самоосвіти, хоча всі вони визначають її як таку освітню діяльність, яка набувається в процесі самостійної роботи без проходження систематичного курсу навчання в стаціонарному навчальному закладі (або при паралельному навчанні в ньому), основним засобом якої є самостійне вивчення літератури.

І. Зимня, Є. Коган, В. Серіков, А. Хуторський зазначають, що питання мотивації студентів до здійснення самоосвітньої діяльності розроблено недостатньо, тоді як підготовка фахівця й професійна діяльність потребують безперервної освіти, підвищення професіоналізму, що можна досягти лише шляхом самоосвіти [1].

У наукових працях А. Громцевої, Н. Ковалевської, Ж. Нусінової, І. Редковець значна увага приділялася дослідженню шляхів і засобів формування готовності до самоосвіти, Г. Зокіямов, Г. Коджаспірова, Н. Седова досліджували мотиваційну сферу, Г. Закіров, І. Колбаско, І. Редковець аналізували розвиток пізнавальних умінь і навичок [2]. Значно менше праць присвячено самоосвіті студентів.

Аналізуючи висвітлення проблеми самоосвітньої діяльності в інших учених, можна сформулювати узагальнене поняття самоосвіти як виду пізнавальної діяльності, який спрямований на самостійне засвоєння, осмислення і наповнення новим змістом знань, вироблення і корегування відповідних умінь і навичок.

Л. Григоренко зазначає, що самостійна робота не стане формальним ланцюгом цілісного педагогічного процесу тільки в тому разі, якщо студенти сприйматимуть її як необхідний елемент особистісного розвитку [2]. Усвідомлення цього факту повинно відбутися для студентів шляхом чітко побудованої логічної мотивації самоосвітньої діяльності, а також розумної і цікавої організації самостійної роботи щодо оволодіння іноземною мовою.

Отже, дослідники підкреслюють, що професійне зростання спеціаліста, його соціальна необхідність, як ніколи, залежать від уміння проявити ініціативу, вирішити нестандартне завдання, від здатності планувати і прогнозувати результати своїх самостійних дій. Це переорієнтовує самостійну роботу з традиційної мети – простого засвоєння знань, набуття вмінь та навичок, досвіду творчої і науково-інформаційної діяльності – на розвиток внутрішньої і зовнішньої самоорганізації майбутнього спеціаліста [1].

Таким чином, основною метою мотивації студента до самоосвіти є досягнення бажаного рівня професійної компетентності шляхом оновлення та удосконалення наявних у фахівця знань, умінь і навичок. Самоосвіта розглядається як потреба, що захищає особистість від інтелектуального зубожіння, як усвідомлений процес пізнавальної діяльності, як удосконалення якостей людини або її навичок [5].

У більшості студентів перших курсів недостатньо необхідних умінь та мотивації до самостійного опрацювання масиву інформації, оволодіння інозем-

ною мовою, тобто несформована самоосвітня свідомість. Саме тому основними завданнями стають не лише навчання предмету у вищому навчальному закладі, а також формування мотивації, навичок самостійної роботи та їх розвиток. Надзвичайно важливим є розуміння студентом необхідності вивчення іноземної мови як засобу здобуття знань, обміну інформацією та досвідом, формування конкурентоздатного фахівця.

Одним із способів підвищення інтересу до оволодіння іноземною мовою є наочність. Успішність її використання залежить від чітко сформованої мети та форм діяльності у процесі вивчення іноземної мови [1].

Сучасний етап розвитку освіти тісно пов'язаний з технологічними досягненнями. Здобутки інженерної психології використовуються для розробки методичного матеріалу щодо застосування технічних засобів навчання та програмування [5].

Із розвитком новітніх технологій розширилися можливості доступу до інформації викладачів та студентів, а використання мультимедійних пристроїв для передавання інформації набуває все більшої популярності [7]. Актуальність використання наочності важко переоцінити, тому що ілюстрування, демонстрування таблиць, діаграм, графіків за допомогою проектора, коли кольори не можуть вицвісти, а папір зіпсуватися, сприяє ефективному використанню інформації викладачем, опрацюванню матеріалу студентом, спонукає до самостійного здобуття знань.

Із поширенням сфери застосування мультимедійних пристроїв, їх використання стало невід'ємною частиною викладання іноземної мови у вищих навчальних закладах. У сучасних умовах зростає вплив інформаційних технологій на всі компоненти навчання, що сприяє вирішенню завдань педагогіки – активності й самостійності студентів у процесі здобуття знань та розвитку аналітичного мислення.

Нині інформаційні технології являють собою системи, що є комплексом програмно-апаратних засобів, устаткування, яке може поєднувати різні види інформації (музика, текст, слайди), і таким чином реалізувати діалог між системою та користувачем [3].

За умови загального доступу до інформації в мережі Інтернет, викладач іноземної мови фактично втрачає роль джерела знань, тому що складові навчання: матеріал мовлення, лінгвістична частина, елементи культури мови можуть бути опрацьовані студентом самостійно [4]. Саме тому викладач іноземної мови виконує нову функцію – порадника, гідя, інтерпретатора, що активізує, спрямовує та супроводжує студентів у процесі здобуття знань.

З метою виявлення мотивів вивчення іноземної мови проведено опитування 373 студентів перших курсів інженерних спеціальностей.

Результати дозволяють зазначити, що показники самоосвітньої пізнавальної діяльності і самоосвіти студентів взагалі є дуже низькими:

- 1) 55% вважають, що іноземна мова потрібна для спілкування;
- 2) 20% вказали на можливість професійного зростання та підвищення кваліфікації за допомогою іншомовних джерел інформації;
- 3) 25% визначили, що іноземна мова є ключем до використання новітніх інноваційних та інформаційних технологій;

4) 5% вказали, що іноземна мова їм не знадобилась взагалі, тому не вбачають необхідності її використання у професійній діяльності, тобто її недоцільно вивчати взагалі;

5) 40% студентів зазначили, що іноземна мова може бути використана при виїзді за кордон;

6) 90% вважають англійську мову основною мовою міжнародного спілкування.

Однією з основних причин низьких показників є недостатньо сформований рівень мотивації і операційно-технічна сторона навчальної діяльності, нерозуміння потреби у володінні іноземною мовою, тому виникає необхідність формування мотивації студентів до використання іноземної мови як засобу здобуття нових знань за професійним спрямуванням.

Серед інших причин виділяються такі:

- недостатній обсяг часу, який студенти використовують у позааудиторній роботі для самоосвітньої діяльності;
- неусвідомлення студентами самостійної роботи як необхідного елементу особистісного розвитку і самовдосконалення;
- несформованість умінь та навичок самостійної роботи в процесі самоосвітньої діяльності;
- невимогливість викладачів;
- відсутність необхідної літератури.

Причиною низької самоосвітньої діяльності є також ототожнення самоосвіти тільки з читанням додаткової літератури. Проте самоосвіта є ще й процесом активної мисленнєвої діяльності та внутрішнього самоаналізу, адже знання (навіть найвірогідніші) не можуть характеризуватись вичерпністю щодо сфери і способів їх використання й поширення. Знання не залишаються незмінними, вони згортаються і розгортаються, узагальнюються і конкретизуються, аналізуються і поглиблюються, тому самоосвіта стає засобом їх доповнення, удосконалення, розвитку, поглиблення, і не обмежується лише перечитуванням додаткової літератури.

Самоосвіта студента з іноземної мови – це не тільки навчання без участі викладача, її головна ознака полягає в тому, що в процесі діяльності поєднуються дві функції: переведення інформації, отриманої в процесі самоосвітньої діяльності, у знання і вміння та управління цією діяльністю.

Глобалізація та поширення міжнародної співпраці (проведення конференцій, публікації у мережі Інтернет) дають змогу ознайомлення широкого загалу із значним масивом інформації. Тож для студентів усіх спеціальностей знання іноземних мов – це шлях до професійного зростання, підвищення конкурентоспроможності та засіб самоосвіти [2].

У період євроінтеграції України необхідність підготовки кваліфікованих, конкурентоспроможних фахівців зумовлює формування мотивації не лише до здобуття глибоких знань у самій професії, а також з іноземної мови за професійним спрямуванням, тобто комунікативну та лексичну компетенції. Значне збільшення потоку інформації іноземною мовою, висуває нові вимоги до відбору професійної лексики, а саме: практична необхідність, тематичність, адекватність, відповідна спрямованість. Також важливу роль відіграють принципи від-

бору лексики: функціональна значущість, системність та навчальна цінність.

Організація глибоко мотивованої самостійної роботи студентів щодо вивчення іноземної мови, її ефективність є важливими показниками успішності роботи викладача. У час інформаційних технологій постійно зростає кількість інформації (у тому числі й іншомовної), що вимагає від студентів більше часу на її опрацювання. До того ж і в навчальному процесі збільшується обсяг завдань та положень, які виносяться до складу самостійної роботи. Тому під керівництвом викладача має бути визначено обсяг матеріалу для самостійного опрацювання, оцінювання результатів самостійної пізнавальної діяльності студентів.

Структура змісту самостійної роботи щодо вивчення іноземної мови визначається двома нероздільними напрямками, а саме:

- теоретичний, що забезпечує конкретизацію тем для самостійного вивчення студентами, допомагає визначити обсяг знань і вмінь, які набуватимуться студентом самостійно, та питань для самоконтролю;
- практичний, який передбачає реалізацію системи завдань для самостійної пізнавальної діяльності студентів у позааудиторний час, розробку форм організації керівництва і контролю за самостійною роботою студентів.

Крім визначення змісту самостійної роботи студентів велика увага приділяється і характеру завдань, які пропонуються в процесі самопідготовки з іноземної мови. Побудова цих завдань передбачає повторення, відтворення, закріплення, порівняння різних способів діяльності, що передбачаються у роботі студентів.

У час інноваційних технологій самостійна робота є найвищою формою навчальної діяльності за критеріями саморегуляції та цільової спрямованості. Зазвичай формування у студентів уміння вчитися самостійно переростає у проблему підвищення навчальної мотивації, формування інтересу до навчання.

Роль викладача полягає у розвитку внутрішньої мотивації, усвідомленні студентами потреби до пізнавальної діяльності. Результатом пізнавального мотиву є взаємодія викладача і студента, що надає такому виду роботи особистісного змісту.

Збільшення кількості інформації та її загальнодоступність призводять до інтенсифікації процесу навчання та швидкої зміни навчального матеріалу й підходів, що вимагає гнучкості у викладанні іноземної мови.

Безпосередня співпраця між фахівцями у професійній сфері по всьому світу, обмін інформацією стали можливими не лише через розвиток науки та новітніх інформаційних технологій, а також завдяки іноземним мовам. Усе це повинні пояснювати студентам викладачі вищих навчальних закладів, які мають володіти інноваційними технологіями та активно їх використовувати. Важливим чинником успішної самостійної роботи студентів є виокремлення важливої та цінної інформації з величезного масиву матеріалів, що знаходяться у всесвітній мережі Інтернет.

Проте Інтернет жодним чином не замінює викладача. Лише підготовлений та опрацьований для зручної самостійної роботи матеріал є особливо цінним [6]. Чітко сформульовані методичні вказівки, визначена мета навчання, проведений контроль у комплексі перетворюють самостійну роботу на вид освіт-

ньої діяльності, що полегшить процес здобуття знань та підвищить внутрішню мотивацію до пізнавальної діяльності та самоосвіти.

ВИСНОВКИ. Отже, підготовленим до професійної діяльності є студент, який у процесі навчання у вищому навчальному закладі навчається не лише під час занять аудиторного типу, при поданні навчального матеріалу викладачем, а й постійно виявляє власну ініціативу та активно займається самоосвітньою і самовиховною діяльністю.

Ефективне використання інформаційних технологій у процесі вивчення іноземних мов сприяє самостійному оволодінню знаннями та розвитку творчого потенціалу конкурентоздатної особистості.

Перспективним напрямом дослідження є організація самостійної роботи студентів при вивченні іноземних мов.

ЛІТЕРАТУРА

1. Красногорова І. Б. Формування мотивів учіння студентів у процесі викладання іноземної мови: дисер. канд. пед. наук. – К., 1999. – 178 с.
2. Плугатарьова О. І. Використання інтернет-контенту під час вивчення іноземної мови // Англійська мова та література. – К., 2011. – № 11. – С. 37–56.
3. Палагутина М. А. Инновационные технологии обучения иностранным языкам // М. А. Палагутина, И. С. Серповская // Проблемы и перспективы развития образование: материалы междунар. Заоч. Науч. конф. – Пермь: Меркурий, 2011. – С. 156–159.
4. Ратушний І. Школа майбутнього: Інтернет та вивчення іноземних мов. – Тернопіль: Лібра Терра, 2010. – 136 с.
5. ГОСТ Р 52653-2006 Информационно-коммуникационные термины в образовании. Термины и определения.
6. Колесникова И. А. Коммуникативная деятельность педагога / И. А. Колесникова. – М.: ИЦ «Академия», 2007. – 326 с.
7. Гаркавий А. Освіта. Технікуми, коледжі. Ми сміливо дивимось у майбутнє! – К., 2009. – 57 с.

THE MOTIVATION OF STUDENTS TO INDEPENDENT STUDY OF FOREIGN LANGUAGES

S. Soshenko, B. Kolomiets

Kremenchuk Mykhailo Ostrohradskyi National University

vul. Pershotravneva, 20, Kremenchuk, 39600, Ukraine.

E-mail: Kolombogd@mail.ru

As a result, we have to use it not only to entertain ourselves but also to improve self-educational motive. We watch the integrative process between subjects and we should use the foreign languages as a key to unite sciences as one great subject to learn. The exploration has been made shows the situation about readiness of students to integrate new technologies and educational systems, based on it, in their University life. As a result we saw totally technically equipped students with deep knowledge of using gadgets, in other hand, they are not ready psychologically. That is why the self-education should help them to become the students of new time in other words to become the students of 21st century. Who know how to use new kinds of gadgets to get

necessary information for their lectures or practical lessons, even moreover to get more information than they need to be more interesting not only for themselves but also to their mates. That is the way to use egoism in educational aims. Nevertheless, the topic is not totally shows the situation of readiness of students to integrate innovations in the educational process. Researches should goes on to find the way of painless composing of new technologies and old-fashioned system of getting knowledge. It exists 5% of students pointed on using English language as a key for new gadgets, all manuals been written in English so there two ways to use it: to study to learn English language to translate and understand all possibilities of a gadget by getting information from the manual or to use intuition.

Our opinion is self-education can become more important part of education with help of additional motivation done by innovative technologies.

Key words: foreign languages, innovative technologies, inner motivation, self-education.

REFERENCES

1. Krasnoholova, I. B. Formuvannya motyviv uchinnya studentiv u protsesi vykladannya inozemnoyi movy: dyser. kand. ped. nauk. – K., 1999. – 178 p.
2. Pluhatar'ova, O. I. Vykorystannya internet-kontentu pid chas vyvchennya inozemnoyi movy // Anhliys'ka mova ta literatura. – K., 2011. – #11. – P. 37-56.
3. Palagutina M. A. Innovatsionnyie tehnologii obucheniya inostrannyim yazykam // M. A. Palagutina, I. S. Serpovskaya // Problemy i perspektivy razvitiya obrazovanie: materialyi mezhdunar. Zaoch. Nauch.konf. – Perm: Merkurii, 2011. – P. 156–159.
4. Ratushnyy, I. Shkola maybutn'oho: Internet ta vyvchennya inozemnykh mov. – Ternopil': Libra Terra, 2010. – 136 p.
5. GOST R 52653-2006 Informatsionno-kommunikatsionnyie terminyi v obrazovanii. Terminyi i opredeleniya.
6. Kolesnikova, I. A. Kommunikativnaya deyatelnost pedagoga / I. A. Kolesnikova. – M.: ITs «Akademiya», 2007. – 326 p.
7. Harkavyu, A. Osvita. Tekhnikumy, koledzhi. My smilyvo dyvymos' u maybutnye! – K., 2009. – 57 p.

Стаття надійшла 27.11.2014.